

ה מ א ס ק

לחדש מרחשון תקמ"ד

א

שירים

(רעיוני שחר *)

הַיָּרֵחַ שׁוֹאֵף אֶל מְקוֹמוֹ לְהִסְתַּתֵּר,
וְעֵדֶפֶל הַמְּבַסָּה תִּבְּלֵל הַלֵּךְ לוֹ,
בּוֹכְבֵי שָׁמַיִם בְּמִסְבָּבם אֶסְפוּ נִגְהָם,
וּמִוֹצֵא שְׁמֵשׁ עוֹדֵר כָּל־יְשֵׁנֵי אֶרֶץ.

הַשָּׁמַיִם לְבָשׁוּ סִפִּיר וְאַרְגָּמָן,
עֲפִיעִי שֶׁחַר שָׁשִׁים, וּמְשִׁיבִים
כָּל חַי.

וּבּוֹכְבֵי בִקְרָא אֲבֹדֵי הָלֶם, נָסִים
מִלִּפְנֵי הוֹד הַדֶּרֶת פְּנִיָּהֶם.

בשירי

ב (28)

*) Eine Uebersetzung des ersten Gedichtes des Herrn von Haller.

ברעישן
ומוסתים
יסחאל
הנעים!
לך להיות
דעת חס
על ידינו
קט כוטל
ת כל על
והאחיות
בקי
ש תשרי
מרחשון
חמס ען
ה ידינו
ההחמו
ורון, חס
הסודית,
החמו
לשמוע
כי חס
העורר
מתנינו
גינו כו
כל
לכר
בין כך
היו לא
החמו
העורר
וקורם,
זו ידו
ס על
שיוו
מחוס
כס *

בְּשַׁעְרֵי זָבֹול כּוֹכְבִּים אָדָמוּ מִפְּנִינִים ,
הַשָּׁמֶשׁ מִחִפָּתוֹ שָׁשׁ לְדוֹץ אֶבֶן ,
עָבִי שִׁחָקִים מִבְּרִיקִים כִּבְרֹךְ אוֹהֶם ,
וּכְזָבֵב מוֹפֵז כֶּסֶף אֶת פְּנֵי הַשָּׁדָה .

פִּתְחוּ הַשּׁוֹשְׁנִים , וְנוֹצִצִים לִקְרֹאתוֹ
אֲגֹלִי טַל בּוֹקֵר אֲשֶׁר עָלֵיהֶם
שׁוֹכְבִּים .
הַדּוֹדָאִים נוֹתְנִים רִיחַ , נוֹזְלִים בְּשָׁמִים ,
וְעוֹלֵז הַשָּׁדָה וְכָל אֲשֶׁר צוֹמֵחַ בּוֹ .

יִבְרָן אִישׁ הַשָּׁדָה לְמַהֵר לַעֲבֹדָתוֹ ,
בְּקוֹל שִׁיר וְרִנָּה מִפֶּתַח וּמִשְׁעָר
אֲדָמָתוֹ .
יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ מְרִיעִים לְקִיל אֶפְרַיִם ,
לַעֲוָף בְּמוֹעֵף , וְלַשּׁוֹר בְּשִׁירִים .

אֲתָה אֱלֹהִים ! לְבַדְּךָ עָשִׂיתָ כָּל אֵלֶּה ,
יָצַרְתָּ אֶף עָשִׂיתָ , אֲתָה חַי עוֹלָמִים !
אֹר כּוֹכְבִּים וּמִסִּילוֹתָם , הוֹד שָׁמֶשׁ וְעוֹזוֹ ,
מַעֲשִׂים בּוֹנֵנוּ יְדִיךָ אֵל אֱלֹהִים !

אֲתָה

אתה הכינות מאור לירח
אתה הוא הנותן כנפים לרוח
אתה מודיד שכבת השל על הארץ
ואומר לכבדים : סובו , שובו , ונוחו !

מחמר ומאבק העמדת הררי עז ,
ותתיד בסתום חול לעפרו
זהב

יסדת גבעות עולם מימי קדם ,
עבי שחקים פלבוש בסיחם סביב .

אתה הצבת עורקי תנין הגדול ,
שופך מי הים באפיו ובכחו
מרעיש

הפיל צברת מעפר גבה ותלול ,
ותתן בגל עצמותיו נפש חיה .

ספוני שמי השמים וצבאיהם
התולים ברצונך מוסדים על פלי
מה

הארץ הזאת אך בגבולה מוגבלת ,
אתה אמרת תהי , ותהי מאין .

גְּדוֹל וְנִדְרָא מַה נִּפְלְאִים מַעֲשֵׂיָךְ ?
 וְנִשְׁמֹת עֲשִׂיתָ לֹא יוֹכְלוּ שַׁעֲרֵם
 גְּדֻלּוֹ עַד לְמֹאד וּלְגְדֻלָּתָם אֵין חֶקֶר ,
 אֶךְ בְּנֵי בְלִי קֵץ יָבוֹאוּ וְיִסְפְּרוּ הוֹדֶם .

בְּמִצָּא בְּלִי מוֹשֵׁג ! אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת עֶרְבְךָ
 אֹר שְׁמִשְׁךָ מֵאֶפֶל הָאֹר לְנִתְיָבָה
 וְלֹאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם רוֹפְפִים מִגְּעָרְתּוֹ ,
 מַה יִּתֵּן לוֹ שְׂבַח בֶּן אָדָם תוֹלְעָה ? —

יוסף האלעזר •

על דבר העתקת התורה אשר הוציא לאור החכם הכולל
 דורנו רבינו משה בר מנחם נרו השם ישמרהו ויחיה
 לכבוד התורה ולכבוד עמו בטוב וכנעימים א"נ •

מאוד צמאה ערה ה' מעת כפלו מוריה
 לשחות מי הכמה , אך כסחמו בוריה ;
 גם כסה צור פני באר מים חיים •
ערי קם איש כחן מזור לשבר ,
 ערי היום משה עזו מִשָּׁה חֲבֵר ,
 ויך את הצור לעין הערה , ויצא המים •

אין שמחה לנפש . בשמחת עשות החסד *

בן שמונים שנה היה אלדד הרועה , מחלפות ראשו כלא
 נקי , כשלא לכן על הראש , יורד על הזקן , והו'
 הולך על משעניו , לכל יומעדו רגליו , והיה אך שמח וטו'
 לך כי כמו עובד האדמה אשר שזפתהו השמש בעת ההרים
 יסאף כללי ערב , עת יכנס מעבודתו , ותפול תכומה כעיו'
 על עפעפיו ; כן אלדד הרועה • אחרי אשר עבד אדמתו
 ויכי

( ) Eine Uebersetzung der Idylle Menalkas und Alexis des Herrn Gessner.

תעתיק זו נדפסת כבר זה איזה שנים בקצר חיון , ולכבוד הולדתה הדפסתי
 שנית בנשיון מעתיק • דברי המאפיס

במה וישובת מכל מלאכתו , בתן שנותיו קודש ליה , והכרה
הטוב עם קרוביו ומיודעיו , ויוחל מועד אלתו , ועת
אל המנוחה בכלל אלי קבר .

לְיִרְתִּי תעלומה עד מאד , בהאותו בניו כשתלי זתים
שאננים ורעננים , השדות והכרמים אשר חלק
הם מלאים ברכות ה' , אלוהיהם מסובלים , עדר הרחלים
אחיה לעינים , שכלם מתאמיות ושכלה חין בהם , ירעו בנה
וב ירבצו בנאות דשא , ותחת כפות רגליהם תשתאמיה
לומות הדשאים במשעול הכרמים בכל אשר ידרוכו .

בְּבִיר אהבהו נפש קשורה בנפשו , איש יקנא ברהבו , איש על
אחיו יתעורר , מי יקדם לשמח נפש אהבה , מי יוסיף
שלם לו גמולו על אשר נשאם על שכנו מעוריהם . אמרו לזדיק
כי טוב , כי פרי מעלליו יאכל .

פַּעֲמִים יש על פתח אהלו , או על מפתח ביתו כאוס
היום , לראות בברמו אשר נטע נטע שעשועיו
חקרן בן שמו , או לראות בי ישרה אחי הבקר על דרכם
הרים ולהתענג בריח הסדה אשר ברכו יי , או ישתעשע עם
הארח העובר לקבלו בפינת יפות לשאול לו על אדו ועל
מולדתו , לשמוע מדות יושבי תבל הרחוקים ודרביהם . בכה
עשה כל הימים .

לֹא יבואו בני בניו ילידי שעשועיו לפנו ולכרר לבנו ,
פגם ידן וזכות ביניהם דברי ריבות בשעריהם , פעם
ימנעם להטיב עם כל אדם ולחננו ביום צרה לרחם על כל
הנבראים , מן אדם הוד היצירה , עד הרגש הרנוש על
האדם האדמה . וכאשר יחקרו הנערים לבניו , כן יתן אל לבו
והוא יאמרוס מוסר השכל צדק ומשרים . הוא בדיו עשה להם
לחם וסודו בלי שעשועיהם , ויבואו הנערים לאמור אחי ! אחי ! עשה
לנו כזה או כזה ! וכאשר ימלא חפצם יפלו על צוואריו לחבק
ומה נעשה ולנשק לו , הוא ילמדם לעשות כבוד וכל מעשי הקנה ,
ישמיעם קול תרועת הרועים לעת צאת העדרים ולעת האספס .

גַּם לנדם שירי תהלות וזמירות נעימות , הרבים יסוררו בקול
הנערים ינגנו בכבוד או במלטים , לפעמים יספר להם ממעשי
רבות ונפלאות לאין חקר לתועלת נפשם , נשמת רוח
האל אשר בקרבם . והיה כאשר יספר להם ישבו למולו
בעינים

בשנים פקומות, ואזנים קשובות לכל ופילו דבר נוכל הש
ויאמר אליהם.

ויהי היום, והנה הוא יושב בחצר ביתו כחוס האוס, וא
איש אתו, רק גוידד בן בני עמוד עליו, כע
אדמוני ויפה מראה, והנער נער. עוד זהר השחרות
והילדות עליו זרחו, כי בן שלש עשר שנה הוא, ויבא אל
אביו להשתעשע עמו וללמדו חוק ומוסר, כי בכה משפט
כל הימים.

ויען ויאמר מה טוב לאדם להטיב עם האדם, ולתמו
ידי הכושל, מה טוב ומה נעים לכפשו, עת תזכו
הטוב אשר גמלה עם אנשי בריתה, בני! לא יערכה כ
שמה, מתוק לעין לראות מוצא השמש בתקופתו, ע
אחת מירכתי מורח להאיר על הארץ - הן אמאל משן
בשורי לבנה תופיע על בני תבל להאיר מחשכי לילה
אכל בני! אפס ותהו כחשבו נגד שנות החונן והנטיב.

עורנו מדבר, ואגלי דמעי שמחות ירדו כרביבים על
עשב מלחיי הנער - כראות אלדד את הנער בוכ
וישמח לבבו בקרבו ויאמר: הן אתה בוכה בני! אכל ידעת
לא על דברי תשובה דמעותיך בי אם רשע לבסך דבר
ודבר מה קרך כי בכית?

לשוא מחה הנער דמעותיו מעל פניו, כי כמעין הכובע עשה
לחיו, ויאמר ישר דברך אבי! בלדק כל אמרייך, ידעת
גם אנכי ידעת, אין שומה ערבה כשמת החונן והנטיב ויוסף
לבכות. אמור כל לי בני ידידי מה זה ועל מה תבכה, אל תכחד
מונני הנה הכרת פניך ענתה בך כי קרך דבר וכי לא על דברי
דמוע תדמע עיניך? — כפש הנער יאחז בדברו.

אנא אבי! אל תפזר בי עוד בוש האם כח אבנים כחי?
הלא דברך הכעיסים ירדו חדרי נפשי וספכו דמעה על
פני — בני! בני! אל תבזז באיך! ההסכן ההכנת לעשות
כה? הגידה נא את אשר קרך. ויבך הנער ויאמר, אמרתי
ביום יהיה עמדי חתום בחדרי לבבי כי ככה למדתי מנעורתי
כחיה דומיה ללדק גם בעשות הטוב, על כן העלמתי ממך -
מה זה אבכה אם לא בכיתי לקשה יום? עגמה נפשי
לאכיון, וראיתי בי אין שומה, כשמת עשות החסד עם בני
אדם.

אדם - ואולם לעשות רצונך חפצתי, צוית ואקימה, ופי
יחד מצפוני לבסי - לבקש אחת מן האנן התועות הלכתי על
אחד ההרים, ואשמע קול וללתי גבר, ואזיט בין הסבכים
ויהנה איש רוכן על משאו אשר השליך מעל זרועותיו וכמר
רוחו מקוקן לאמר אי ואזוי! נקטה בפסי חמיו! - כמוטו
פעמי! לא תשוב עיני לראות טוב - פה חמות ופה חקבר
כי כשל כח הסבל, עתה השמש בזהרים, ואני עיף ויגע
לשוני מדבק מלקוחי אין מים לרות צמאיו, ואין לחם או עץ
עומה פרי לשעבר רעבוני, אהה! חסר וכפן, מדבר וארץ גורה
מסבב, גם נתיב לא אראה להוליכני אל מושב בני איש,
עוד מעט והגלי ימעדו, אבל ה"א! אתה הדיוק! חלילה
לי למרות עיני כבודך, עד הנה ערובי רחמך וולא
עזבתי - ויהי ככלותו לדבר והוא עיף וירדס וישן - מרא
כי כפלה תרדמה על עפעפיו, ואחמה לרוץ אל אהלנו כחך
למטרה ואקח את דבלת התאנים, ואת נאד החלב ואשוב חיש
מחר אל המקום אשר עמדתי שם, והנה האיש עומד סוכב על
משאו ברדס ויעף.

ואלך בלאט ואצא לפניו את דבלת התאנים ואת נאד החלב
ואחבא תחת אחד השיחים במקום אשר לא יראני,
מחרש לדעת מה יעשה לו.

דיקן משכנתי ויאמר, מתוקה סיכה לעיף! אנהה הפעם
לשום אל הדרך פעמי, אולי אוכל לבוא עם המושא
הזה אשר שמתי מראשותי, אל ארץ נחלי מים, אולי אקגע
במקום אשר שם איש לכלכלני, בה"אשים מבטחי.

ויחי הוא מרים משאו לשומו על שכמו והנה הטא עם
התאנים והחלב לפניו, ויחרד האיש וילפת, והנשא
כפל מעל זרועותיו, ויאמר: העוד תרדמה על עפעפי? בחלומי
ויהנה אוכל לפני, ובהקיתי אין כל מואמה, וכפסי רקה, אבל
לא כן הדבר: הקיצותי! הקיצותי! וישלח ידו אל התאנים,
ויאמר: הקיצותי! מה" היתה זאת, כי לא שקץ ענות עני,
לך אלהי ישעתי אנסך ראשית החלב, לך אקריב מבחר
התאנים, תערב נא מנחתי לפניך, כי לך ה"ה החסד! ויכל
יתחבבל, וישב על הארץ ויאכל וישת, וישבע ויוותר.

ויקם ללכת ויתן עוד תודה לאל, וכה דבר האיש בלכתו:
אם אתה ה"ה נתת בלב אדם להחיות את נפשי כהיום
הזה

יהוה, איכה איש החסד? הראה אל עבדיך, ואקדם פניך בתודה וברכותי ויחולו על ראשיך.

דאולם אתה ה' תברך צדיק, ברך את ביתי, אגיד בך את כל אשר לו, הן שבעתי מטובו, ואת הנותר כתתי אל כלי, ממנו יאכלו אשתי ובני, ויברכו גם הם את איש הכדבות ויפן וילך — את דבריו שמעתי ואבכה גם אני כי עגמה נפשי, ואתאפק ואשא' את רגלי לעבור את האיש, ואשב על אס הדרך אשר יבוא בו.

בעברו עלי שאל בשלומי, ויאמר לי: בני! הראית איש יורד מן ההר וכידו טנא תאנים וכוד החלב? ואען ואומר לא ראיתי מאומה, אבל הגידה נא לי: ככה שאלתיבו מדוע שמת אל המדבר פניך, הלא תדע כי תועה אתה בדרך לא עבר בה איש? ויאמר כן דברת בני! יתועה אנכי בדרך, ולולי אלהי אני היה בעזרי, או איש צדיק, יברכהו אורו, הקריב לפני לאכל ולשתות, כי עתה הייתי מת בדרך.

ואען ואומר: נא נא עתה, ברוך ה'! ויאורך בדרך מן תלך לבא אל מקום חפצך, וגם את יהבך השלך עלי ואשאבו, כי צעיר אנכי לימים, ואפצר בו ויתן לי את משאלי ואובילהו אל המסילה.

ועתה אני ראה נא! זאת היתה לי, על כן כולי דמעי שמחות מעיני, בלי יגיע וכלי עמל היה מפעלי, ועסבל זאת שוט אשים בזכרי את אשר עשיתי, ועתה אם על דבר מצער כזה שמת נפשי ויגל לבבי, מה גדלה שמחת הנדיב המרבה להטיב כהנה וכהנה! ויפל אלדד על צארי העלם, ויתבק לו וינשק לו, ויקם ויאמר, בכלל וטוב לב אאסף אל עמי, כי צדק זרעתי, ויהי לפני.

דוד סירילענגר.

ב

מכתבים יפקד מקומם

ש א ל ה

אמרו נא אתם ילידי שעשועים! איך תפרטו דברי שלמה
באזרו (משל"ג ד") ומצא חן ושכל טוב
בעיני אלהים ואדם. איך תעתיקו המלות ושכל
טוב? ומה תכוריש להם עם מלת חן?

ג

תולדות גדולי ישראל

דבר אל הקורא מתועלת דברי הימים הקדמונים וכו'.

ח ה י מ ה

ער הכה הצעתי לפנק הקורא האהוב! להורותך בקצור
נמרץ את יסודי דעת האדם בכלל, ועתה אשוב לבדור
על הנסיון לבדור היותו עקר כונתי פה ואומר:

למען הרחיק ידיעתנו בדברים הרמוקים במקום, תועיל
ידיעת תכונת הארץ והיא הנעלם "ראשיע", אשר
עמלו בה אנשים בכל דור ודור, לכתוב את מנע כל מדינה
ומדינה, אקלימה, וטבעה, עיירותיה, וזכריה, ואת
תכונתם, ואנחנו נדע ד"מ על ידה, תכונת ארץ מארים,
ומלקיו עירותיו וזכיונו הנכלאים ורוח ניווסי יושביו דתם
ומנהגם וכו' בעתים הללו. ולמען דעת הדברים הרמוקים
בזמן תועיל ספורי קורות העתים והיא הדיקטא"רע הכוללת
את כל אשר נעשה על הארץ מעשה עם ועם מן ימות המבול
עד היום הזה. ושתי הידיעות הללו האחרונות אשה אל
אחרת

הקדמ

בדור חת
בדור נתתי
ש המדות
גמיה נכסו
ש על חס

ראית חס
ד החלם?
י: ככה
כי תועה
! תועה
ש לדיק
הייתי מת

בדור חת
שלך על
ת משאו

על דמיו
סכל ואת
הר מועד
המורה
ויחזק
אל עמ

עמוד

אמיתת קולות המה למאוד (בפרט למי שאין עושה מצב
למודות ניווהדות) וראוי למשכיל שישתדל ללמודם בינו עלמיו
כל עוד שזכרנו בריא וחזק לשמורם .

וכבר העירנו אדון הכביאים לשום לב על קורות העתים
למען הכיר את גבלאות ה" ואת אומותיו האחרים (דברים ל"ב)
זכור ימות עולם , בינו שנות דור ודור , שאם
אביך ויגדך , וקניך ויאמרו לך . ותקנו ח"ל על
זה ברכת לבס , כי נכיר גודל אמתת הנסים שנעשו
לאבותינו , בהתבונן במעשי שנות עולם , דור ודור , עם
ועם , ונראה ההבדל בין דבר נוסעי לבס מן השמים .

והנה נכחין לכמה פנים תחלק התועלת היוצא מדעת
ידיעות האלה לאיש ואיש מבני עמונו לפי תכליתו
וזכור זה הראשים והמה ארבע .

א) תועלת חקירי* (ב) תוריי** (ג) מדיני***
ד) מוסרי****) שנים בבחינת האמת והשקר
ושנים בבחינת הטוב והרע .

כבר ידעת הקורא הנעים ! ממה שהזכרנו למעלה ,
שאנחנו נשען בחקירתנו על הנסיון . והנה הנסיון
שיהיה לנו מדבר , הוא או מדיעית ע"ש הדבר או מדבר
השוא לו בכל או בחלק , או מתנגדו (כי רבים ממהות
הדברים נדעם ע"י ידיעת מתנגדיהם כידוע למשכילים .)
וא"כ בשומך לב לדרוש בשום דבר רחוק מןן בזמן אין בידך
לכא על אמתת קבלתך אם לא תדע יותר הקבלות המובאות
לך מעת ההיא , ותמצאם או מקביעות לקבלתך בכל או
בחלק או אמתגודות לו , למען תבחר את היותר קרוב אל
השכל . ואם אמנם אצלנו עם ה" זרע קודש קבלתנו היא
אמונתנו אין לנעות ממונה ימין או שמאל , עכ"ז היות אמונה
דבר המסור אל הלב טוב לבדר את מחשבותיו בשקול הדעת
להוציא את נפשו מן הספקות אשר יפלו בס . ולמען דעת
להשיב לאשקורוס , כי לא יסתפק לאיש הזה לנאחו בדברי
אמונה

*) Ein philosophischer Nutzen. **) Ein Litterari-
scher. ***) Ein Politischer. ****) Ein
Moralischer.

אמונה לבד, אך ובקש ראיות נכסונות ומושכלות. ומה מאד
הבדילו עסק שובאי האמת ודברו ודון על יסודי האמונה
כנתינת תורה מן השמים, וקריעת ים סוף, וירדת המן, וכיוצא
בזה, אבל הכני בדיעות האלה ובחכמות המזכורות להם יכה
על קדקדם לבלתי יקומון עוד. ואנכי לא רציתי להצני
דבר מדבריהם פה לבלתי מלאות את לב התלמידים בדעות
נפסדות, ואם ברוב הימים ישמעון וכבר מלאו לבם בדיעות
החכמות, בטוח אני שלא יפסידו להם מאומה. *

התועלת הכ"ה הוא הנור"י, כי יתגברו כמה כתובים
במקרא ופרקי המשנה ובהנה מאמרי התלמוד
לזרים בחכמות וידיעות האלה. במקצות נכונים מהם בארץ,
בידיעת חוקת הארץ חין להם חלק. בחקירות ממשלות
האומות גדולתם ושלולתם הנוועדות ע"י נביאיו וימים רבים
קודם להווייתם קורה בין עוביהם, לא ידעו ולא יבינו
מאומה, ואין בידם לראות גדולת ואמתת נביאיו עד שנדע
כי כן קרה באחרית הימים. ורבים מומאמרי חז"ל אשר לא
ודע הקורא ע"ם כונתם להויתם מיוסדות על החכמות,
יזהירו לפניך כע"ם השמים לטהר אם תוסיף לקח בחכמות.
ואל תאמין הקורא האהוב! שכונתי בזה לדבר סרה על רבים
מגדולי עמנו אשר לא דרכו בנתיבות החכמות האלה, חלילה
לי! ידעתי את רחב לבם, וכל ימי מתאשק הייתי בעפר
רגליהם, להם יד וגם בחכמת התורה בדיני האסור והמותר
הטמא והטהור הכשר והפסול, ואי משום דלא ידע הא לאו
בבשר רבה הוא? הנה אנשים עליונים בעלי שכל אך וידעו
לשכוח בון אמת זשקר, והמה מודים על האמת לאמור:
חין לנו עסק בענינים האלה, אנחנו סבלנו על שזכנו עול
התורה לבדם, מה לנו ולחקירות כאלה? — אומם, לא כל
גושא צנה גבור מיל, אנשים רבים מהמון העם, הנה בעלי
תורה בעניניהם, ויחשבו עצמם לזכות בחכמות, והמה רקים
ושעורים מכל. במקטרים תבכה נפשי בזכרי את הויכחים
שהיו לי מימי ע"ם אנשים כאלה, אשר משבתיים בפסק
שפתיהם חכמים וכבונים, כי פיהם ידבר טאות מכל מדע,
ואחרי

(*) אם תסוק נפש לבחון אם כנים דברי, ואיך הנבירו חיל אנשי החכמה
נגד אנשי הדון האלה, והפילו את כל בניניהם, קח ספר קטן
הנעתיק מלשון אנשי"ל לשון אנשי"ל וכוונה מחברו.
Briefe einiger portugiesischen und deutschen Juden
an den Herrn von Voltaire u. s. w.

ואמרי שמע כי זרים הם בחכמות השמשיות (אשר יחזקאל
אזתם חכמות של מה בכך) אמרתי אולי הרוו לבכם בהלכות
ודרכים ורחבה נפשם בתורת אמת אשר דת ישראל נשענת עליהם,
ודי לו לאדם לעסוק בהם לבדם כל ימיו, ושמתי ידיו למן
הי לשיעור אם כן משפטי, אך גם בזה לא ידעו מאומה
ויעזרו פיהם לכלי חוק, ומרבים דברים בלי טעם. וככל
חלה לא נכוו בעיני, ואמרתי אולי יש להם לב להבין דבר
מפי אחרים, וישו און לשמוע מנולתם האמת מפי שאמרו
והערכתו לפניהם דברים בענין שאלות, ואשכתי עליהם
תשובות נכונות, אמנם מי אני! שלא שמו לב להבין, כל
מוחשפותיהם בטויות מנושעול האמת והולכים ארחות עקלקלות,
עד שבמעט ישפטו השומע לאמור: אין להם שכל אנושי.
ועד הנה נשארתי בספק, אם אולתם או עקשות לבם (תולדת
הקנאה) תקלף דרכם. אך יהיה איך שיהיה, המשיך ידום,
ואל יתוכח עמם, כי יאל שכוו בהפסדו, להיותם מורשי
רעה על אנשי ישרי לב, והוא רחום גבר בעדם!

והנה כמו שידעתי אמת ונכונ: שלשל חזויות המשלש יש
מספר ק"פ מעלות, כן נכון לבי בטוח בך הקורא
הנחמד! ככתבך את דברי שתמצא אמתים וכוננים. ואם
עד זה שמעת לדברי ח"ל מיראת העונש בסורך און לשמוע,
בהיותך שלם בחכמות תשמעם מיראת רוממותם, ואם עד
זה כדתם לשמע שמעתם להיותם אנשי השם, תכבדם עתה
מאהבת חכמותם, וילבבך בראותך כי כמה מלאים כל מדע
וכל השכל, אשר לא יגלה לעין האנשים הנמהרים האלה כל
ימיהם, ואפסיק בזה כי בלאתי נשוא על שפתי את העמל
והנכנס אשר תביט בחברתם, ואשוב לדבר מן

התועלת הנ" והוא מדיני תפארת לבעליהם ותפארת
להם מן האדם, לדעת ההבדל בין הטוב והרע
בעסקי הנפשויות במחזור ובמרכולת אשר ימלא את ידיו
להחיות את ביתו ביגיע כפו ידע על ידיהם מקור כל מחסור
וכל מלאכה איה מקום תנאותם ומקור מחצבתם, ויהיה
ערום בדעת לחשוב את היותר קרוב לרווחה. וכבר שמעתי
אנשים רבים מנבירי עמנו והמה כמתלוננים על אבותיהם
אשר התעללו מללמדם הידיעות האלה בנעוריהם בראותם
העמל והביעה לחקור אחרי מקור הסמורות תכונותם ותקונם
בלי ידיעת החכמות האלה. ומה מאוד יהיה איש כזה שליו
בעיניו ביתו בכלכל את מעשיו על קדר נכון, ואיד נעם
הנהגתו.

הנהגתו
כיום ויום
לנערים
העור על
בשתי קב
מוב לר

התועלת

אם לא
לכבוד
בטוב
זה אי
המנוח
כי אם
טוב
לכבוד

דבר שכל
מעשה
תכונת
שמות
בעיני
או מור
אשר נול
ומקורם

והנה

מולדת
החכמות
נשתנה
לקורות
החלק
עד יום
כי אם
באחר
חלק

דיע

הנהגתו עם הכריות, לשעשועת חכמת מרעיש בספורים
כאם ומועילים, יתן תחבולה בכל איש ומועלות רמות
לכדערים, וימלא מן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, וכבר
העיר על התועלת הזה הרב המליך, ר"ה הירץ וויזל, כ"י
בשתי מקבתיו, המוכנים דברי שלום ואמת, ורב
טוב לבית ישראל.

התועלת הרביעי והוא הראש מכלם זה המוסרי. מה
יתרון לו לאדם בכל אשר יעמוד תחת השמש
אם לא לתכלית תקון הנפש להיות שלם בכל רעיוניו ומעשיו
להכיר המדות הטובות והרעות, את הטוב ברע, והרע
בטוב משתי קצותיהן למען יבחר את הדרך הממועלת והנכונה
זה אי אפשר לאדם בלי נסיון ומשפט השכל. ואם תאמר
המנוגה והנאה הנה מפורסמות ואינם צריכים ראיה? אין זה
כי אם להתפעלת ההרגשה, אמנם לדעת איך הנאה הוא
טוב והמנוגה הוא רע במחלט, למען פלס מעשיו בלדק
להכיר כחות הנפש ותכונותיהן ולעמוד על הטוב מכל דבר, זה
דבר שכלי בניו על הנסיון. זאת ועוד אחרת לשפוט בלדק על
מעשה וזאת, איך בידר לשפוט עליו דרך הרגשתי, כי לא
תכונת כל הנפשות שוות, ויש באומה אחת מן האומות מדות
שונות מוולתה, הנאה לזאת מנוגה לזאת, ובראיוני זאת
בעיני שכל, אדע לשפוט, אם נדת אדם זה היא טבעית,
או מורגלת, אם היא תלויה בזוג או בתולדותיו או שאקלים
אשר נולד בו לכל זה נאטרך משפט השכל הכנוי על הנסיון,
ומקורם ההיסטארי ועו והגאוגראפי.

והנה קורת העתים תבחן לב" פנים. הפן הא' לקורות
עם בכלל ד"מ בדורשי את מעשה עם מוקדונו מראשית
ממלכתו ולתמונתו ירושת ארצותיו יסוביו ובנין עריו ומציאות
החכמות והמלאכות, ואיך היה מצבו בימי מלך פלוני, ואיך
נשתנה בימי בנו וכו', ואז תקרא היסטאריע. הפן הב' לקורות
המלך אלכסנדר את מעשיו ואת תקרי לכו והנהגת מלכותו
עד יום מותו, ולא אפונה לשאול את אשר קרה לעמו בימיו
כי אם הדברים אשר באו לו על ידיו לבדו איז תקרא
ביאוגראפי. והיא חלק מחלקי ההיסטאריע כמו שהאיש
חלק מחלקי האומה.

ידעית ההיסטאריע בכלל, היא מקובלת לתכלית מנהיג
עם בכלל ותסתעף תועלתיה על כל החלקים אשר
זכרנו.

זכרנו למעלה • והביאנו אלפי גס היו תסתעף תועלתיה
עליהם כאשר תראה שציון מעט, אומם בחלק הנוכחי
תגדיל לעשות תוסיה בלב אים • והנה דורס מוסד ואומן את
הנעדים ימאז בה מורה דרך למלאות כפס תלמידיו במועשים
רמזים וטובים, ויהיה לה תולדות אים גדול למראה, לאומד
כזה ראם והיה כמותו •

ועתה אחם בחורי חמד הנאמדים לחברת דורשי לשון עבר!
אלכס חשים דברתי, בחרתם בטוב לשון ראש אחד
במלתכם המאטף לספורי תולדות גדולי עמנו, מה יפה
חלקכם! הודיעו את תפארתם בקרב עם • רבו מהלליהם
בפי מחברי האומות, ובכית ישראל מקור מחצבתם אין אים
מוסם על לב לדעת מין היו, ואם ימאז זכרונם בספרי הקורות
והדורות המעטים אשר נמצאו בימינו היום, אינם מוסודרים
ושלמים כראוי • דרשו היטב מעל ספרי ההיסטא"ריע אחד
תולדות כל גדול בישראל ותמצאו כי משרים ישפסו עליהם
האומות, ואין פארו חכמתם ולדקתם • המשכילים יראו כי
תולדת כל אים מהם, מנצבו, תכונתו, ומדות ארץ מולדתו,
ישלח תועלתיו אל הכפס ויכין מקרי לבו, וישימו כונת מאמרו,
ותוכן מחשבותיו • ובלב נער תפעלון תוסיה תרהבו בכפס
עון לשקוד על דלתי התורה והחכמה ולהכין לבו למוסר ולדעת •
האל אשר בחר בפני יאזרכם חיל להפיק טוב בישראל כאשר עם
לבכם!

ע . . .

ד

תולדת הזמן יפקד מקומו

ה

בשורת ספרים חדשים

שלום אלינו מעיר גערן במדינת קרייזן •

מיום ברוח אלהים אדם על האדמה וכל שת תחת רגליו
לראות מה יקרא לו, מהימים ההם הוסדה לשונינו
הקדושה, וסביבותיה הארצות אשר נתישבו דברו, ובה דבר
האלהים את האדם ומי במנותיו אשר נתן לאדם ולנח לבני פנה
אשר מהם הושתת העולם: אך כאשר בני האדם גבה לבם
עד להשחית ושתו בשמים פיהם לעשות להם יד ושם, ולמרות
עיני כבודו, נתן עינוי בהם וכלכל לשונם ולא זכו עוד בה:
והיתה תנונה לבני עבר; לאברהם למקנה, יצחק ליצחק,
וליעקב חבל נחלה, עד כי למשה היתה למנה, אשר בה קבל
וכתב התורה והמצוה כאשר צוה יי"ה את משה •

מרגלית טובה הזאת נשארה בידי מלכינו ושרינו נביאינו
ושופטינו, ובה נבאו הנביאים, וכתבו כל יממיו
דור ודור, בה זימור נעים זמירות ישראל, ושר שיריו ומשל
משליו המלך החכם, ובה נכתבו ספרים הרבה אשר נאכדו
ממנו בעוונותינו: אך כאשר גלה יהודה מעל אדמתו נפלה
על אדמתה וגם רעיה בגדו בה וערבו בה לשונות אחרות, עד
כי נבנו חזים מדבר אשדודית ואינם מזכירים לדבר יהודית
כאשר הוכיחו עורא הסופר ומחמיה הוא התרשתא •

באשר פקד יי"ה את עמו ועלו מנבל, אז הופיע את רוחו
על אבותינו אנשי כ"הג, וחזרו אופים ויסקדו: אך
בבוא עלינו הצפיר השעיר אשר כלנו ואשר הדימנו, הסירונו
מוגבירה ונפלטנו ביון מנזלה • ומעת אשר צרו מלכנו חשמונאי
זה על זה ועבדו איי כתיים, הלכה הלך וחסור, וכרסמנה
חזיר מויער וזיו שדי ירענה, עד כי לא נשאר מומנה כי אם
שנים שלשה גרגרים בראש אמיר; ולא הבינוה אחד מועיר
ושנים ממשפחה ונפקדה עם חללים שוככי קבר, וזה שמה אשר יקרא
לה לשון מת, תחת כי בימים הראשונים כל אשר קוראן בה נפש
חיה הוא שמו •

באשר

באשר ישר בעיני האלהים להקימה מעפר דל ומאשפות העיר את רוח אבי התעודה ר' יהודה ו' חינו ז"ל והוא עשה לה דמים במקום כינה ; ומימיו שתו מודקקי ומשוררי גלות ירושלם אשר בספרד , ויעשו להם יד ושם בלשון ובשיר בידוע לכל : ועם כל זה לא עברה הרמה בכל מחנה העברים , ורובנו ככולנו נשארו ככדי פה וערלי לשון .

אך עתה בבא דור החכמה , יחיו מתונו כבלתי יקומו והלשון הזה כדרש ללא שאלוהו מקדש , וגם חכמי ומסודי אומות העולם אהבוהו כתרובו למנוחה הדריכוהו ; כאשר עשו הטובים שבהם בכל גלילות אשכנז , הולנד , ואנגלנד : ובפרט החכם גיאורגיוס גיינסיס , אשר הקדחתו החביבה להעתקתו להלכות דעות , היא ערכה ושמורה בידו : ובין חכמי איטליה החכם המעולה דירושאי פרנץ אובס מכבד ומפרש התורה , והשני החכם הנכון מלאכימא איש פיזה , אשר העתיק ללשון רומי פי"ה הרדק על ישיעה (אשר שניהם כבדוני והריצו לי אגרותיהם) ועוד רבים מהם המסתופפים בכל החכמה : ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם .

אם כן איפה אחי ורעי נדבר כא שלום על לב אמונו להקוין בידה ולהקימה מעפרה , ולה תכרע כל ברך תשבע כל לשון ; כי בת מלך היא : עזרוני שמרוני שמרוני , המתינו לי עד שאכנס בטרקלין ואזא בכי טוב לדרך את ישראל בכתבם ובלשונם וזה החלי בעזרת אור גואלי .

זאת עצתי אם תאבדו שמוע בקולי בעוד כפתי רעננה , לשלוח לכם מנחה מומדת הארש ; מליצות ושירי הקדמונים אשר עד כה לא שופתם עין חיה והנס טמונים בתוך האהלי ולשון הזהב תתיהם ; אשר רובם העתקתי ממוקדש מלך ובית ממלכה : ונפגעים לפניכם חלק א"ל לכל משלם חדשים למשך ו" שנים בע"ה שמונים עמודים לכל חלק בעד חצי זהב ; והוא שמינית דוקאטו מטבע וויאן ; הנס שלשים סולדי מטבע פירינאי ; או חמשים מטבע וינציאה , אשר יותן לשכר המדפיסים ושכר בטלתי , והיה למכולת לביתי ; יען כי כל ישרי וכל חפצי היא לתועלת אחי ורעי , ולא נכה לבי ולא רמו עיני להתהלל בחכמה ולא שמיני זהב כסלי .

חתימה בדרך הסמוך .

לח

אגרת

אגרת
לח
את קמרו גן

עין מרת חתן
וסוכר זה נש

סוחר

אל מאו

בכלותך

שם תמצ